

Jacob
Weingreen

Učebnice
biblické
hebrejštiny

Učebnice biblické hebrejštiny

Jacob Weingreen

Recenzoval:

† prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc. (1. vydání)

Z anglického originálu *A practical Grammar for Classical Hebrew*, vydaného nakladatelstvím Oxford University Press roku 1959, přeložili Josef Hermach a Mlada Mikulicová.

Vydala Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
Ovocný trh 560/5, 116 36 Praha 1
Praha 2021
Obálka Jan Šerých
Sazba Ondřej Salvet
Třetí české vydání

© Univerzita Karlova, 2021

© Oxford University Press, 1939, 1959

Učebnice biblické hebrejštiny je překladem druhého anglického vydání z roku 1959 a vychází se souhlasem Oxford University Press.

This translation of *A practical Grammar for Classical Hebrew, Second Edition* originally published in English in 1959 is published by arrangement with Oxford University Press.

Translation © Josef Hermach, Mlada Mikulicová, 2021

ISBN 978-80-246-5019-7

ISBN 978-80-246-5063-0 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

ÚVOD

Prof. R. M. Gwynn, MA, BD, SF, TCD

Můj přítel a kolega profesor Weingreen mě požádal, abych napsal několik slov na úvod k jeho mluvnici.

U nás na Dublinské univerzitě, kde máme každoročně početné třídy studentů teologie, kteří jsou v hebrejštině naprostými začátečníky, jsme po léta pociťovali potřebu mluvnice napsané co nejjednodušeji, avšak umožňující studentům bez dlouhých průtahů začít s vlastním studiem Starého zákona. Dr. Weingreen je skvěle vybaven pro sepsání takového díla, a to nejen díky své přesné a úplné akademické znalosti hebrejštiny, ale též na základě mnohaletých zkušeností s výukou začátečníků i pokročilejších. Dosáhl u svých studentů pozoruhodné obliby a jeho mluvnice je postavena na metodách, kterých sám používal. Domnívám se, že vytvořil knihu, kterou ocení jak začátečník, tak ti, kdo se postupně seznamují s autentickým textem hebrejského Písma.

PŘEDMLUVA

Tato kniha chce prostým a zajímavým způsobem prakticky naučit klasické hebrejštině. Ačkoli je učitelům i studentům k dispozici množství hebrejských gramatik, dostupných v angličtině, moje zkušenost s výukou tohoto jazyka mi ukázala, že by se dal vynajít jednodušší, přímější a rozumnější systém, než je ten dosavadní. Z rozhovorů s jinými učiteli hebrejštiny jsem usoudil, že je velmi zapotřebí mluvnice, která by studium tohoto jazyka učinila přístupnějším. Abych této potřebě vyhověl, začal jsem připravovat praktickou mluvnici. Po celou dobu práce jsem se řídil následujícími principy:

1. Hebrejská mluvnice je v zásadě schematická. Vyjdeme-li z jednoduchých základních pravidel, je možné téměř matematicky dosadit hlavní slovo tvorné skupiny. Kdykoli se v této mluvnici čtenáři předkládá nová látka, obvykle je to s odkazem na již známé zásady, jejichž použitím dosáhneme požadovaného výsledku. Typickým příkladem jsou „slabá slovesa“, která vykládám racionálně, prostou metodou aplikace obecných pravidel o „zvláštních“ písmenech na tato slovesa. Následně je možno dosadit tvary, které v daných případech přibírají.

2. Pro začátečníky je značně nepraktické pokoušet se naučit mluvnici hebrejštiny v celé její šíři. Efektivnější bude zabývat se základními zásadami a obraty, které utvoří základ budoucího zevrubnějšího studia. Proto jsem se raději vyhýbal, pokud to bylo možné a užitečné, odkazům na drobné a rozmanité výjimky, které se vyskytují v pokročilých mluvniciích hebrejštiny.

3. V zájmu přesnosti překladu jsem v nutných případech naznačil linii myšlení, v níž se hebrejštiny pohybuje. Ve cvičeních jsem slovy v závorkách ukázal, co není nutné v angličtině, ale je třeba doplnit v hebrejštině, např.: „Muž vzal knihu ze (na) stolu.“ (Pozn. překl.: Podobné náznaky jsou uzpůsobeny pro češtinu.) Často poukazuji na to, že je výhodné nejprve si přeložit větu do hebrejského způsobu myšlení, pak ji teprve převést do náležitých hebrejských slov.

4. Protože hebrejská slova jsou ohebná, zjistil jsem, že je možno sestavit obsáhlá cvičení na základě poměrně skrovné, leč použitelné slovní zásoby. Domnívám se, že student se má především soustředit na stavbu mluvniciích

základů, nikoli shromažďovat obsáhlou slovní zásobu. Až získá slušnou praktickou znalost mluvnice a bude schopen si v hebrejštině prostudovat biblický text, může si rozšiřovat slovní zásobu konzultací se slovníkem.

5. Cvičení jsou rozvržena tak, aby nejen ilustrovala jednotlivé články mluvnického výkladu, ale také aby zahrnovala značnou část předchozí látky i slovní zásoby. Student tak co nejčastěji procvičuje flexi hebrejských slov. Stejně jako mluvnický materiál jsou postupně řazena i cvičení, z nichž každé obsahuje mnoho z předchozího. Cvičné věty jsou sestaveny s prvotním ohledem na překladovou práci a převážně odkazují na biblické postavy a události. Cvičení v druhé části knihy obsahují krátké souvislé pasáže a poezii: student je tak připravován k četbě biblických textů v hebrejštině.

6. Pro zopakování a k referenci najde student v první části knihy souhrn základních prvků hebrejské mluvnice.

7. Tabulky a slovníky na konci knihy obsahují příklady a odkazy a samy o sobě tvoří jakousi mluvnickou kostru. Výhodou takto ilustrativně pojatých tabulek a slovníků je, že student v nich pohodlně najde jakoukoli potřebnou informaci.

Toto jsou hlavní principy, podle nichž jsem pojímal svou knihu. Doufám, že tak vycházím vstříc požadavkům studentů i učitelů hebrejštiny. Jsem velmi vděčný za podporu a pomoc, které se mi během práce dostalo. Chtěl bych poděkovat zasloužilému členu Trinity College v Dublinu profesoru R. M. Gwynnovi, MA, BD za jeho ustavičný zájem o tuto práci, za pečlivé přečtení rukopisu a za laskavé sepsání úvodu. Zvláště jsem zavázán členu Magdalen College v Oxfordu profesoru G. R. Driverovi, MA, MC. Profesor Driver mi velmi ochotně nabídl svou odbornou pomoc: přečtení rukopisu, korektury, cenné připomínky a podněty. Také doplnil poznámku v Dodatku o konsektivním wāw. Díky korektorům z Clarendon Press za cennou pomoc.

J. W.

TRINITY COLLEGE
DUBLIN
červen 1939

PŘEDMLUVA
K DRUHÉMU (REVIDOVANÉMU) VYDÁNÍ

V tomto revidovaném vydání nedošlo k žádným změnám v prezentaci mluvnické látky, slovesných a jmenných tabulek či cvičení. Kromě menších oprav byly však zařazeny následující úpravy a doplňky. Upustil jsem od transliterace spirant s vkladným „h“ (např. bh, gh, kh atd.) a přijal vhodnější metodu transliterace pomocí podtržení písmene (např. g, d atd.). Doufám, že se tím odstraní případné nejasnosti v transliteraci, zvláště na počátku studia. Jako další pomůcky pro studenta jsem zařadil nové vysvětlivky pod čarou a některé stávající rozšířil. K objasnění a doplnění pravidla o vázaném genitivu podstatných jmen vyjadřujícím přívlastek jsem přidal krátkou poznámku v Dodatku.

Široké přijetí této mluvnice hebrejštiny jakožto učebnice je pro mě velkou odměnou. Věřím, že doplňky obsažené v tomto revidovaném vydání přispějí k lepšímu dosažení cílů této knihy.

J. W.

TRINITY COLLEGE
DUBLIN
srpen 1957

PŘEDMLUVA K TŘETÍMU ČESKÉMU VYDÁNÍ

Český překlad Weingreenovy hebrejské gramatiky vznikal na Katolické teologické fakultě v Praze v letech 1995–1997. Dodnes na tu dobu s vděčností vzpomínám a mám obrovskou radost, že naše kniha vychází péčí nakladatelství Karolinum nyní již potřetí. Technologie práce s fonty je v dnešních operačních systémech zcela odlišná od prostředí před 25 lety, v kterém jsme vyvíjeli naše technické řešení, takže zasahovat do hotové sazby by bylo obtížné a riskantní. To však neznamená, že bychom naši českou verzi Weingreenovy učebnice považovali za dokonalou. Máme ale samozřejmě velkou radost, že se kniha ve své dosavadní podobě a kvalitě osvědčila, a budeme rádi o to víc, když se i v budoucnu stane užitečným průvodcem všech odvážných poutníků do světa Bible. Doufáme, že nový formát a provedení knihy přispějí k jejímu snazšímu používání.

S vděčností je třeba zmínit dlouhou řadu vzácných lidí, kteří se podíleli na úspěšném dovršení celého díla. Je to především překladatel a iniciátor celého projektu, Mons. ThDr. Josef Hermach († 2002), dále spoluautoři Felix Slouka OFM a Mgr. Mlada Mikulicová, Ph.D. Na prepisování rukopisu se podíleli: Jiří Žůrek, Th.D., Mgr. Jan J. Janeček O.Cr., bratr Jiří OFM a moje sestra Mgr. Marie Larsen. Na korekturách spolupracovali: doc. PhDr. Jiřina Šedinová, CSc., PhDr. Olga Šotolová, CSc., prof. PhDr. Jaroslav Oliverius, CSc. († 2020), Igor Slouka a prof. ThDr. Martin Prudký. Technického zpracování se ujali: Jiří Staněk, Daniel Trojan a ing. Rudolf Mates.

Všem čtenářům a studentům bych chtěl popřát, aby jim tato učebnice pomohla porozumět jazyku, kterým Bůh promluvil k lidem. Nejedná se přitom jen o intelektuální úsilí, i když k pochopení hebrejské gramatiky je jistě třeba mnoho píle a nezbytného talentu. Ještě důležitější je však otevřenost srdce a myslí, protože Bible je slovo Boží a Hospodin promlouvá k člověku stále. Jde jen o to, umět se ztížit a usebrat. Proto je první hebrejské písmenko němé, jak nám to Mons. Hermach zdůrazňoval: učí nás zmlknout a vnímat Boží hlas. Jak je to myšleno? To bych rád přiblížil příběhem, který jsem si vypůjčil od Benedikta Holoty, vzácného to člověka, františkána a duchovního rádce. Pointa je od něho, vyprávění je moje vlastní. Tady je:

Zemřeli jednou rychle po sobě tři lidé. První je věhlasný biblista, zazvoní tedy směle u nebeské brány a z reproduktoru se ozve: „Znáš Hospodina?“ „No jistě, vždyť mám doktorát z biblické teologie, učil jsem o něm na univerzitě!“ Reproduktoř odpoví trochu rozpačité: „No tak tedy pojdte dál, pane profesore.“ Jako druhý zvoní u brány papežský kazatel. „Znáš Hospodina?“ „Jakpak by ne, kázal jsem o něm celý život velkým zástupům!“ Trochu smutně se ozvalo: „Ovšem, ovšem. Tak pojdte dovnitř, pane biskupe.“ Nakonec přijde katechetka z venkovské jednotřídky a nesměle cinkne na zvonek. Opět zazní otázka: „Znáš Hospodina?“ A ona vyhrkne: „Pane Bože, to jsi ty? Poznala jsem tě po hlase!“

za celý realizační tým
Dr. Ondřej Salvet

I owe special thanks to William F. Lunnon, B.A., Ph.D., Peter Boran, Dip.Comp.Eng., and James Cotter, B.Sc., from the Computer Science Department of Maynooth College; their help and support made it possible for me to finish this project while studying in Maynooth College, Ireland.

O. S.

OBSAH

A. Hebrejská abeceda	17
B. Výslovnost souhlásek	18
C. Znaménka samohlásek	19
D. O psaní	20
1. Samohlásková písmena	22
2. Otevřené a zavřené slabiky	22
3. Meṭeg	23
4. Milra' a mil'êl	23
5. Š'cāwā'	24
6. Maqqēf	26
7. Qāmeṣ ḥāṭūf	27
8. Dāgēš	28
9. Mappîq	30
10. Rāfe ^h	31
11. Némé souhlásky	31
12. Laryngály	32
13. Akcenty	33
14. Pauza	34
15. K ³ ṭiv a q ³ rê	34
16. Člen	35
<i>cvičení 1</i>	37
17. Neodlučitelné předložky ל, ב, כ	38
<i>cvičení 2</i>	41
18. Podstatné a přídavné jméno v singuláru	42
<i>cvičení 3</i>	44
19. Rod a číslo podstatných a přídavných jmen	45
20. Duál	47
<i>cvičení 4</i>	48
21. Spojka ׀	49

22. Tázací zájmena	51
<i>cvičení 5</i>	51
23. Samostatný a vázaný stav	53
24. Tabulka slov ve stavu samostatném a vázaném	55
<i>cvičení 6</i>	56
25. Přivlastňovací zájmena	58
26. Neodlučitelné předložky ל, ב s příponami	60
27. Znak určitého předmětu	60
<i>cvičení 7</i>	61
28. Osobní zájmena	63
29. Pravidelné sloveso (perfektum)	63
30. Další podstatná jména v obou stavech	65
<i>cvičení 8</i>	65
31. Singulár feminin s příponami	67
32. Ukazovací zájmena	69
33. Částice ו a předložka וְ s příponami	69
<i>cvičení 9</i>	70
34. Aktivní příděstí	72
35. Stará akuzativní koncovka תְּ	73
<i>cvičení 10</i>	73
36. Plurál podstatných jmen s příponami	75
37. Některá nepravidelná podstatná jména s příponami	78
38. Vlastnictví	79
<i>cvičení 11</i>	79
39. Imperfektum pravidelných sloves	81
40. Rozkazovací způsob	82
41. Záporný rozkaz neboli zákaz	82
<i>cvičení 12</i>	83
42. Infinitivy	85
43. Tázací הֲ	85
<i>cvičení 13</i>	86
44. Segolata	88
45. הֵן – „s“	89
46. Trpné příděstí	90
<i>cvičení 14</i>	90
47. Předložky s příponami plurálu	92
48. Kohortativ, jusiv	93
<i>cvičení 15</i>	93

49. Konsekutivní wāw	95
<i>cvičení 16</i>	97
50. Stavová slovesa	100
<i>cvičení 17</i>	101
51. Celkový popis pravidelného slovesa	103
52. Nif'al	105
<i>cvičení 18</i>	107
53. Pi'el	109
<i>cvičení 19</i>	110
54. Pu'al	113
<i>cvičení 20</i>	114
55. Hif'il	116
56. Hof'al	118
<i>cvičení 21</i>	119
57. Hitpa'el	121
<i>cvičení 22</i>	124
58. Zájmenné přípony perfekta	126
<i>cvičení 23</i>	129
59. Zájmenné přípony imperfekta	131
60. Vázaný infinitiv s příponami	133
<i>cvičení 24</i>	134
61. Vztažné zájmeno	136
62. Stupňování	137
63. Malý počet přídavných jmen	138
64. Změny vokalizace v pauze	138
<i>cvičení 25</i>	139
65. Slabé sloveso	141
66. Třídění slabých sloves	142
67. Slovesa 1. nún	142
<i>cvičení 26</i>	148
68. Slovesa לָקַף a נָתַן	150
<i>cvičení 27</i>	154
69. Slovesa 1. laryngály	157
<i>cvičení 28</i>	161
70. Slovesa 1. 'ālef	164
<i>cvičení 29</i>	166
71. Slovesa 2. laryngály	168
<i>cvičení 30</i>	173

72. Slovesa 3. laryngály	175
<i>cvičení 31</i>	179
73. Slovesa 3. 'ālef	182
<i>cvičení 32</i>	185
74. Některá dvojnásobně slabá slovesa	188
<i>cvičení 33</i>	191
75. Slovesa 1. jôḏ a wāw	193
<i>cvičení 34</i>	199
76. Slovesa 2. wāw a jôḏ	203
<i>cvičení 35</i>	209
77. Stavová slovesa 2. wāw	212
<i>cvičení 36</i>	214
78. Další dvojnásobně slabá slovesa	217
<i>cvičení 37</i>	222
79. Slovesa 3. hē', tj. 3. wāw a jôḏ	225
<i>cvičení 38</i>	229
80. Další dvojnásobně slabá slovesa	233
<i>cvičení 39</i>	237
81. Slovesa druhé zdvojené	241
<i>cvičení 40</i>	244
82. Defektní slovesa	247
<i>cvičení 41</i>	249
83. Číslovky	253
<i>cvičení 42</i>	255
 Dodatek	 259

Tabulky

1. Pravidelné sloveso	262
2. Pravidelné sloveso se zájmennými příponami	266
3. Slovesa 1. nûn	268
4. Slovesa 1. laryngály a 1. 'ālef	272
5. Slovesa 2. laryngály	274
6. Slovesa 3. laryngály	276
7. Slovesa 3. 'ālef	280
8. Slovesa 1. jôḏ a wāw	284
9. Slovesa 2. wāw a jôḏ	286
10. Slovesa 3. hē'	290

11. Slovesa druhé zdvojené	294
12. Slovesa dvojnásobně slabá	296
13. Maskulina	298
14. Feminina	302
15. Nepravidelná podstatná jména	303

Slovníky

Hebrejsko-český slovník	305
Česko-hebrejský slovník	325

Rejstřík	347
Označení a názvy knih hebrejské Bible	358

A. HEBREJSKÁ ABECEDA

Hebrejská abeceda se skládá z 22 souhlásek:

<i>tvar</i>	<i>jméno</i>	<i>přepis¹</i>	<i>číselná hodnota</i>
<i>na konci slova</i>			
א	'álef	'	1
ב בּ	Bêṭ, Vêṭ	b, v	2
ג גּ	Gímel, Ġímel	g, ġ	3
ד דּ	Dálet, Ďálet	d, ḏ	4
ה הּ	Hē'	h	5
ו וּ	Wāw	w	6
ז זּ	Zajin	z	7
ח חּ	Ĥêṭ	ḥ	8
ט טּ	Ṭêṭ	ṭ	9
י יּ	Jôd	j	10
כ כּ	Kaf, Chaf	k, ch	20
ל לּ	Lámed	l	30
מ מּ	Mêm	m	40
נ נּ	Nûn	n	50
ס סּ	Sámech	s	60
ע עּ	'ajin	'	70
פ פּ	Pē', Fē'	p, f	80
צ צּ	Cáḏê	c	90
ק קּ	Qôf	q	100
ר רּ	Rêš	r	200
ש שּׁ	Śîn, Šîn	ś, š	300
ת תּ	Tāw, Ṭāw	t, ṭ	400

¹ Výslovnost hlásek je uvedena v kap. B.

Tabulka ukazuje, že

1. šest souhlásek má dvojí tvar, totiž:

ב ג ד כ פ ת bez tečky, jsou-li třené (spirantní, úžinové),

a ב ג ד כ פ ת s tečkou, jsou-li ražené

(úplné vysvětlení je v kap. 8);

2. pět souhlásek má na konci slova zvláštní tvar. Na začátku nebo uprostřed slova mají tvary כ נ מ פ צ, ale na konci slova ך ם ן ף ץ;

3. souhlásky jsou zároveň číslice³; jednotky reprezentují znaky א až ט, desítky י až צ, stovky ק až ת.

Složené číslice jsou vyjádřeny takto: 11 א"א (1+10), protože v hebrejštině píšeme odprava doleva; 12 יב (2+10), 13 יג (3+10) atd., 21 בא (1+20), 31 לא, 101 קא (1+100), 111 קיא (1+10+100), 121 קכא (1+20+100) atd., 201 רא (1+200), 211 ריא (1+10+200), 221 רכא (1+20+200) atd., 500 תק (100+400), 600 תר (200+400), 1000 תתר (200+400+400).

Poznámka: Číslo 15 se nepíše יה, nýbrž טו (6+9) a číslo 16 se nepíše יו, nýbrž טז (7+9). Kombinace יה a יי totiž připomínají jméno Boží (viz kap. 15).

B. VÝSLOVNOST SOUHLÁSEK

Výslovnost souhlásek je velmi důležitá, protože v hebrejské mluvnici na ní záleží mnoho pravidel.

- א (v přepisu ') je nehlasné zadržení dechu – asi jako české f'okně
- ב „b“, ב „v“
- ג „g“, ג (g) jako znělé „ch“ při nedbalém vyslovení „abych byl“
- ד „d“, ד (d) jako v anglickém „the“
- ה „h“
- ו (w) jako anglické „w“; ve dvojhláskách (aw), (āw), (ēw), (îw), (âw), (îw) – viz pozn. v kap. 11 – a ve slově אִשׁוּׁר se ovšem ו vyslovuje jako „u“ – pozn. překl.
- ז „z“

^{A.2} Toto koncové písmeno se píše s dvěma tečkami uvnitř ך, nenásleduje-li po něm samohláska. Pozn. překl.: Do koncového ך se toto tzv. š'wā' (kap. 5) píše jen pro odlišení od ך, ך a ך, přičemž nemá vliv na výslovnost. Viz též vysvětl. 5.3.

^{A.3} Toto užití není biblické, první stopy se nacházejí na makabejských mincích.

ח	(ħ) silná neznělá hrtanová souhláska, kterou vyslovíme průchodem vzduchu sevřenou spodní částí hrtanu; ve slově רוּחַ (rúah) „duch, dech, vítr“ je před ní zřetelné „a“
ט	(ṭ) „t“, přičemž jazyk je opřen o patro
י	„j“
כ	„k“, כ „ch“
ל	„l“
מ	„m“
נ	„n“
ס	„s“
פ	(ʿ) třená znělá laryngála; na poslech krátký chraptivý zvuk
צ	„p“, צ „f“
ק	„c“; ve staré hebrejštině důrazné (emfatické) „s“, prepisované (š)
ך	(q) zadopatrové „k“
ר	„r“
ש	(š) „s“ dnes nerozlišené od ס
ז	„š“; s předchozím ז šlo původně o jedno písmeno ש
ת	„t“, ת (ṭ) jako v anglickém „thin“

Rozlišujte pečlivě mezi znaky, které mají podobný tvar:

כ a כּ	נ a נּ	ך, ך a koncové ך	koncové ם a ם
ח a חּ	ט a טּ	י, יּ a koncové י	ע, עּ a koncové ף

C. ZNAMÉNKA SAMOHLÁSEK

	<i>Krátká</i>	<i>Dlouhá¹</i>
- Paṭaḥ	(a) jako ve slově „saḥ“	ַ Qāmeṣ (ā) jako ve slově „já“
ֶ Səgôl	(e) jako ve slově „sed“, ale	ֶ Cērê (ē) jako ve slově „mléko“
ֵ, םֵ, םֵ, םֵ	po řadě (è), (e ^h), (e') je	ֵ .. (ê) jako ē
	otevřené ē	ִ Hîreq (î) „í“ jako ve slově „mísa“
ִ Hîreq	(i) jako ve slově „lid“	ִ Šûreq (û) „ú“ jako ve slově „ústa“
ֹ Qibbûc	(u) jako ve slově „tudy“	ֹ Hôlem (ô) „ó“ jako ve slově „dóm“
ַ Qāmeṣ ḥāṭîf		ֹ (ō) jako ô
	(o) jako ve slově „moc“	ֹ, םֹ, םֹ po řadě (āj), (āw)

C.1 Vysvětl. překl.: K označení délky samohlásky slouží ^ (ˆ), jde-li o *plné* (*neúplné*) psaní – lat. scriptio plena (defectiva).

Poznámky:

1. Samohlásky „á“ a „o“ jsou obě reprezentovány znaménkem ָ . O jeho rozlišení pojednává kap. 7. Do té doby ho budeme přepisovat ($\bar{a}$).

2. Většinou se samohlásková znaménka píše pod souhláskou – ָ ($\bar{b}$), ּ ($\bar{b}u$), ֿ ($\bar{b}e$), ale šûreq a plný ħôlem se píše vedle souhlásky – ֿֿ ($\bar{b}û$), ֿֿֿ ($\bar{b}ô$) – a neúplný ħôlem se píše nad ni ֿ^2 .

D. O PSANÍ

V hebrejštině píšeme zprava doleva: např. souhlásky l-m-d napíšeme למד ; s podepsanými samohláskami např. לָמַד ($\bar{l}āmad$) nebo לְמַד ($\bar{l}āmūd$).

Rozlišujeme otevřené (ָ , ּ) a zavřené (ֿ , ֿֿ , ֿֿֿ) slabiky. Jakmile známe samohlásky a souhlásky, je tvorba slabik snadná. Každá slabika se skládá ze souhlásky a samohlásky; nemůže začínat samohláskou¹.

Následující cvičení je pro usnadnění opatřeno transkripcí:

בָּנוּ בָּן בְּנוֹתֵם בְּנוֹת בְּמוֹ בָּם בְּזוּז בְּזָז בָּז בָּדָד בָּד בָּ
 $\bar{b}ā-nū$ $\bar{b}ān$ $\bar{b}ā-mō-tām$ $\bar{b}ā-mōt$ $\bar{b}ā-mō$ $\bar{b}ām$ $\bar{b}ā-zūz$ $\bar{b}ā-zaz$ $\bar{b}az$ $\bar{b}ādād$ $\bar{b}ād$ $\bar{b}ā$

בְּנֵים בְּנוֹת בָּר בָּרָד בְּהָר בֵּן בִּין בֵּינֵי בֵּית בֵּיתוֹ
 $\bar{b}ē-nīm$ $\bar{b}ā-nōt$ $\bar{b}ār$ $\bar{b}ā-rād$ $\bar{b}ā-hār$ $\bar{b}ēn$ $\bar{b}ēn$ $\bar{b}ē$ $\bar{b}ē-tō$ $\bar{b}ē-tō$

בָּבֶל בְּהַרֵּים גַּג גַּל גַּם גַּן גְּדוֹל גְּזַל גְּזַל גְּבִים דָּבָר
 $\bar{b}ā-vel$ $\bar{b}e-hā-rīm$ $\bar{g}a$ $\bar{g}al$ $\bar{g}am$ $\bar{g}an$ $\bar{g}ā-dōl$ $\bar{g}ē-zel$ $\bar{g}ā-zal$ $\bar{g}ē-vīm$ $\bar{d}ā-vār$

דָּבָר דָּבַר דָּגַל דּוֹרִים דָּל דָּמִים דִּין דּוֹר דּוֹרוֹת דּוֹרוֹתֵם
 $\bar{d}ō-vel$ $\bar{d}ō-vēr$ $\bar{d}e-gel$ $\bar{d}ō-dīm$ $\bar{d}al$ $\bar{d}ā-mīm$ $\bar{d}īn$ $\bar{d}ōr$ $\bar{d}ō-rōt$ $\bar{d}ō-rō-tām$

^{C.2} Vysvětlivka překladatele: V originále této gramatiky a v jiných starších tiscích, setkalo-li se ħôlem a ש , bylo zvykem užívat jen jedné tečky: מֹשֶׁה ($mōšeh$) „Mojžíš“. Podobně ש v těchto tiscích znamená též šō: שׂוֹנֵא ($šōnē'$) „nepřítel“. ש pak znamená buď šō nebo ôs: שֹׁמֵר ($šōmēr$) „strážce“, עֹשֶׂה ($'ōše$) „činící“. Od 3. vydání Kittelovy Bible se tiskne podle starých masoretských rukopisů: מֹשֶׁה , שׂוֹנֵא .

^{D.1} O výjimce ֿ viz kap. 21.2 a).

^{D.2} Podoba na konci slova: viz kap. A.2.

דָּשׁוּ בְּגֹד גְּדֵל בָּרַק הָבוּ הָרָר הַלֵּם הָמוּ הַס הַסֵּב הַרִים
 hē-rím hē-sēv has hā-mû hō-lēm hā-dār hā-vû bā-daḡ gā-dal be-geḏ dā-šû

בָּהֶם וּבְהוּ וּדָר וּרְד וַיְהוֹשֶׁפֶט דְּוִיד מוֹת זָכַר זָמַם
 zā-mam zō-chēr mā-wet dā-wīḏ wī-hô-šā-fāṭ we-red wā-dōr wā-vō-hû bā-hem

זֶרַע גְּזַר חֶבֶר בְּטַח עֹז חָכָם
 ḥā-chām ‘āz bā-ṭaḥ ḥā-vēr ge-zer ze-ra‘

Souhláska א je němá, takže slyšíme jen samohlásku s ní spojenou; přesto musí být při přepisu uvedena – viz kap. B, písmeno א:

א אב אבי אבינו א אל אלי איש אבן את אלף
 ‘e-lef ‘et ‘e-ven ‘iš ‘elí ‘el ‘e ‘ā-ví-nû ‘ā-ví ‘av ‘ā

אור אורות האב מאור מהאדם
 mē-hā-‘ā-dām mā-‘ōr hā-‘āv ‘ō-rōṭ ‘ōr

Čtěte a přepište:

שָׁמַיִם וָאָרֶץ וַיְהִי כּוֹכָב מִיְמֵהוּ יָמִים רַמְשֶׁת כְּנָף עֹזֵר קֶץ בֶּשֶׂר
 תִּבַּת חָמָס קָדָם חֲמֵשׁ שָׁנִים וְעֶשֶׂר תֵּלֵד זָכַר יָקָם עָשׂוּ מוֹעֵד
 בֶּן חֲדָל יַחַר עָרַב בָּקָר הוֹצִיאָם דָּלַת שְׁפוּט אוֹכַל יוֹן מִתִּי
 רְאִיתָ מָקוֹם יַעֲשׂוּ אִשֶׁת בַּעַל יִירַשׁ תַּחַת אֵיל יֹאמַר יֵשׁ מִחוּץ
 לְעִיר שָׂדֵהוּ גָמַל לְבָן

Přepište do hebrejštiny:

mōṭ mō-tî lā-mūṭ sām jôm hēn ‘al ‘al gaḏ pā-rím lî lûz kēn
 wā-nāḏ qûm ṭal sîm nā-zīd tōr jô-sēf ‘ā-nō-chî rā-ḥel pa-‘am lā-
 chem ‘am hā-‘ā-dām lē-wî bōr pe-rec qôlî pā-rōṭ wā-‘ōmar nā-vōn
 še-ver hā-šiv lô jā-dî kē-nîm ḥā-lam hā-rag jā-dām ke-sef ‘e-veḏ
 ‘ō-tô ‘e-šer ne-feš hā-vû nā-ṭan qā-nî-tî le-ḥem sū-sîm tam

³ ‘ē-zer

1. SAMOHLÁSKOVÁ PÍSMENA

Původní hebrejská abeceda má jenom souhlásky. Samohlásky se nepíší. I dnes jsou hebrejské svitky zákona, čtené v synagogách, bez znamének pro samohlásky¹.

Ale dávno před zavedením samohláskových znamének se cítilo, že hlavní samohláskové zvuky by se měly projevit i v písmu. A tak byla tři písmena použita i pro znázornění dlouhých samohlásek:

- ה ve slově מֵהָ značí výskyt ā (v přepisu mā^h), takže se čte jako české „á“.
- י ve slovech מֵי, בֵּין a סוּסֵיךָ značí po řadě výskyt î, ê a ê (v přepisu mî, bên a sūsêchā), takže se čte jako české „í“, „é“ a „é“.
- ו ve slově טוֹב značí výskyt ô, nebo ve slově טוּטֵיךָ výskyt û (v přepisu tôv a sūs), a proto se čte jako české „ó“ nebo „ů“; viz úvodní kap. C a v dalším kap. 11.

Tato tři písmena reprezentují samohlásky i souhlásky a říkáme jim *samohlásková písmena* (viz v češtině dvojí úlohu r, l: „lak“, ale „vlk“, „rak“, ale „krk“).

2. OTEVŘENÉ A ZAVŘENÉ SLABIKY

Dvojslabičné slovo קָטַל se čte qā-tál. Slabika קָ (qā) končí samohláskou, proto je *otevřená*. Druhá slabika טַל (tal) končí souhláskou, je tedy *zavřená*.

Definice: Otevřená (zavřená) je slabika končící samohláskou (souhláskou).

Tedy ve slově הֶסֶד (hê-sed) je הֶ otevřená, ale סֶ zavřená slabika, v מֵאָדָם (mê-’ā-dām) jsou מֵ a אָ otevřené slabiky, דָּm je zavřená. Otevřená slabika má obvykle dlouhou samohlásku, ale je-li přízvučná, může mít i krátkou. Naopak zavřená slabika mívá krátkou samohlásku, ale pod přízvukem může mít i dlouhou.²

^{1.1} Hovoříme-li o „písmenech“ hebrejské abecedy, máme na mysli souhlásky, nikoli samohlásky.

^{2.1} Šipka tradičně označuje přízvučnou slabiku. Tak קָטַל (qā-tál), הֶסֶד (hê-sed). V přepisu je přízvuček označen šikmou čárkou nad samohláskou – zde (á) a (é). Viz také vysvětl. 7.3.

^{2.2} V קָטַל má otevřená slabika קָ dlouhou samohlásku, ale v הֶסֶד je otevřená slabika הֶ přízvučná, a proto může mít krátkou samohlásku. V הֶסֶד má zavřená slabika סֶ krátkou samohlásku, ale v מֵאָדָם je zavřená slabika אָ přízvučná, proto může mít dlouhou samohlásku.

Existuje zde tedy důležité pravidlo, které lze vyjádřit takto: *neprízvučná zavřená slabika musí mít krátkou samohlásku*³.

3. METEG

Ve slově **הֶעָרִים** (he‘arím) má s³gôl ם nalevo od sebe svislou čárku. Tato svislá čárka se nazývá **מֵטֵג** (meteg) „uzda“ a značí, že slabika takto označená má vedlejší přízvuk. Uvedené slovo se tedy čte he-‘arím; podobně **הָאָדָם** je nutno vyslovit hā-‘ādām.

Definice: Meteg je krátká svislá čárka nalevo od samohlásky, vyjadřující vedlejší přízvuk. Hlavní přízvuk je pak zpravidla na poslední slabice.

Poznámka: Význam znaménka meteg se ozřejmí až v následujících kapitolách. Prozatím bude stačit, řekneme-li, že meteg slouží jako vedlejší přízvuk (viz kap. 4). Také určuje, zda je slabika otevřená či zavřená (viz kap. 5) a zda znaménko ם se má číst o nebo ā (viz kapitoly C a 7 a pozn. 1 v kap. 5).

4. MILRA‘ A MIL‘ĒL

Ve slově **דָּבָר** (dāvār) je přízvuk na poslední slabice a nazývá se **מִלְרַע** (milra‘), česky „zdola“. Ale slovo **הַחֶסֶד** (haḥésed) má přízvuk na předposlední slabice a ten se nazývá **מִלְעֵל** (mil‘êl), což znamená „shora“.

Příklady přízvuku milra‘: **שָׁמָר** (šāmár), **הָאָדָם** (hā‘ādām); přízvuku mil‘êl: **שָׁמָרָה** (šāmárú), **עֵבֶד** (‘éved).

Většina hebrejských slov má přízvuk milra‘, ovšem dosti slov má mil‘êl. Přízvuk může být jen na poslední či předposlední slabice¹. Meteg bývá u druhé slabiky před přízvučnou a značí vedlejší přízvuk jako u: **מְהָרֵץ** (mē-hā‘árec), **הֶעָרִים** (he-‘arím), **הָאָלִים**, **כְּאֵדָמָה**, ale **הַנְּבִיאִים** a **וְאֵדָמָה**.

^{2,3} U příkladu **חֶסֶד** je poslední slabika **סֶד** zavřená a neprízvučná, a proto její samohláska musí být krátká (vokalizace **חֶסֶדֶ** by byla nemožná).

^{4,1} Kromě případů, kdy má dlouhé slovo dva přízvuky, a chová se tedy jako dvě slova.

5. Š^oWĀ'

Chybí-li na začátku nebo uprostřed slova pod souhláskou samohláska, píše se pod touto souhláskou znaménko : zvané שְׁוָא' (š^owā') „prázdnota“. Nepíše se tedy בִּיר, ale בִּיר, ani např. לְשִׁמוּ, nýbrž לְשִׁמוּ. Existuje dvojí š^owā': jednoduché a složené.

(1)

Jednoduché š^owā'

a) Š^owā' ve slově שִׁמוּ (š^omô) se čte jako velmi krátká bezbarvá samohláska¹; říká se mu proto *znělé š^owā'*². Ve slově יְשִׁמֹר (jiš-mōr) však š^owā' uzavírá slabiku, vůbec se nevysloví a říká se mu *němé š^owā'*. V přepisu se neznačí. Pokud tedy slabika začíná š^owā', je znělé, pokud jím končí, je neznělé. Na konci slov se ovšem š^owā' pod souhláskami až na výjimky nepíše³.

b) Š^owā' uprostřed slova po dlouhé samohlásce je znělé, jako např.: שׁוּמְרִים (šô-m^orîm), po krátké samohlásce je němé, např.: יְשִׁמֹר (jiš-môr)⁴; viz také pozn. 1.

c) Když se sejdou dvě š^owā' uprostřed slova (např. ve slově יְשִׁמֹרוּ), pak první (němé) š^owā' uzavírá první slabiku a druhé (znělé) patří již do další slabiky (srov. vysvětl. 8.2).

d) Později (v kap. 8) uvidíme, že tečka v souhlásce (zvaná silné dāgēš) naznačuje, že jde o souhlásku zdvojenou, takže slovo קְטָלוּ je vlastně zkrácené קִטְטָלוּ (qit-ṭ^olû). Podle odst. c) je jasné, že první š^owā' je němé a druhé znělé. Lze tedy shrnout, že š^owā' pod silným dāgēš je znělé.

^{5.1} שִׁמוּ se tady pokládá za jednoslabičné, שׁוּמְרִים za dvojslabičné slovo. Vysvětlivka překladatele: Ve skutečnosti jde o dvojslabičné a trojslabičné slovo; viz též vysvětl. 8.2.

^{5.2} Vysvětlivka překladatele: Znělé š^owā' vyslovíme např. při čtení „t“ a „k“ jako t^o a k^o. Podobnost s „e“ svádí k chybnému čtení „te“ a „ke“, jakoby šlo o s^ogōl, tedy תָּ a כָּ.

^{5.3} Výjimkou je několik slov, jako אֶתְּ (‘att^o) „ty“ (f.) – silné dāgēš, a נֶרְדִּי (nēr^od^o) „nard“ – slabé dāgēš (viz kap. 8).

^{5.4} Protože dlouhá samohláska obvykle bývá v otevřené slabice, patří následující (znělé) š^owā' už do nové slabiky. Naopak krátká samohláska bývá v zavřené slabice, a proto následující (němé) š^owā' slabiku uzavírá. Např. slovo וַיְהִי (wa-j^ohî) je výjimkou. Meteg po krátké samohlásce způsobí odmlku, slabika zůstává otevřená a (znělé) š^owā' patří do nové slabiky. Viz také pozn. v kap. 10 a vysvětl. 8.2. Podobně „vaše (m.) slovo“ דְּבַרְכֶם (d^ova-r^ochem) má druhé š^owā' znělé (viz pozn. 3 v kap. 25).

(2)

Složené š^owā'

Laryngály אההע (viz kap. 12) mají mnoho zvláštností. Stojí-li na začátku slabiky bez samohlásky⁵, nepíše se pod nimi jednoduché š^owā', nýbrž *složené*, což je jedna z následujících ḥāṭeṭ samohlásek (חֲטִיף znamená „spěšný“): ḥāṭeṭ paṭaḥ^(a) .., ḥāṭeṭ s^ogôl^(c) .. nebo ḥāṭeṭ qāmeṣ^(o) ..⁶. Pro ilustraci uvedeme několik příkladů: Rozk. způsob od pravidelného slovesa שָׁבַר „zlomil“ zní שֹׁבַר. Avšak tentýž tvar od slovesa עָבַר „přešel“ je עֹבַר. Přídavné jméno יָשָׁר „rovný“ zní v plurálu יְשָׁרִים, ale חָכָם „moudrý“ má plurál חֲכָמִים.

Poznámka 1: Slabika nemůže začínat dvěma znělými š^owā'. Např. chci-li říct „Samuelovi“ (dativ), mělo by se psát לְשָׁמוּאֵל, ale první š^owā' se nahradí samohláskou ḥîreq. Píše se tudíž לְשָׁמוּאֵל (druhé š^owā' zůstalo znělé, ale viz výjimku v kap. 42, vysvětl. 3). Stejně tak místo לְאַרְוֹם se napíše לְאַרְוֹם – srov. kap. 17.1d) a kap. 21.4. Tak i „tvůj (m.) nepřítel“ אֹיְבֶךָ a „tvůj (m.) chlapec“ נַעֲרֶךָ mají znělé š^owā' (a meteg) – srov. vysvětl. 7.1.

Závěr: Š^owā' zaplňuje prázdné místo pod souhláskou bez samohlásky. Je buď jednoduché, nebo složené.

1. Jednoduché š^owā' :

- a) je znělé na začátku slabiky, jinak je němé;
- b) po dlouhé slabice je znělé, po krátké němé;
- c) sejdou-li se uprostřed slova dvě š^owā', pak je první němé, druhé znělé;
- d) š^owā' pod zdvojenou souhláskou je znělé.

2. Složené š^owā' חֲטִיף .. ḥāṭeṭ .. nahrazuje znělé i neznělé (viz vysvětl. 44.3 a 59.1) š^owā' pod laryngálami.

Poznámka 2: Sejdou-li se dvě jednoduchá š^owā' na začátku slova, změní se první na ḥîreq. Před složeným š^owā' se jednoduché změní v odpovídající krátkou samohlásku.

⁵ Vysvětlivka překladatele: I když laryngála slabiku zavírá, mívá obvykle také š^owā' složené; srov. však např. němé š^owā' ve tvarech sloves 3. laryngály (tab. 6).

⁶ Jde o zvuk jako u znělého š^owā' zabarvený jako a, e nebo o; netvoří slabiku.

Čtěte a přepište:

דָּבַר דְּבָרֵי יִרְדֵּן אֲשֶׁתוֹ מִמְּלֶכֶת בְּרוּךְ מְדַבֵּר עֲבָדִים
 אֱלֹהִים אָבִי מוֹשְׁבוֹת מִצְרַיִם יִשְׁבְּרוּ עֲבָדָךְ מִהָרֹו בְרִיתְךָ⁷
 אֲבָרְהֶם יִצְחָק יַעֲקֹב הִלְבִּנוּן יִלְדוּ כִּהְנִים מֶלֶךְ עִמָּךְ⁸
 הַשְּׁחִית אֶפְרַיִם עֲנִבִי מִלִּפְנֵיכֶם וְאָמַרְתָּ אֵלֵיהֶם בְּתוֹךְ
 לַעֲבַר אֶצְלָךְ אֲנַחְנוּ חָרְבוּ חֲסָדִים מִשְׁמוּאֵל גְּלָגְלַת
 מִיִּלְדוֹת עֲלִיוֹן חָלוּם נָשִׂיהֶם אָרוּם שְׁמַתִּי פְּלִשְׁתִּים
 תוֹלְדוֹת

Přepište do hebrejštiny:

b^onôṭ d^ovārîm ḥevrôn binjāmîn 'adāmôṭ n^ovî'im nišm^orû hiškîm
 q^oṭaltem 'emôr ta^ovōḏ dark^ochā^o micrîm zōv^ohê be^omet javdēl
 mōṭ^orôṭ nafšî 'umlal l^omalkî jithall^ochûn tišm^orēm mišp^oṭê jichr^oû
 baq^ošû miš^olôṭ

6. MAQQĒF

Je-li několik krátkých slov sdruženo v jeden významový celek, klade se mezi ně ležatá čárka zvaná מַקְרֶף (maqquf), což přeloženo znamená „pojítko“. Tak lze např. spojit pomocí maqqēf אִם טוֹב אֲנִי ('ím ṭov 'anî) „jestliže dobrý [jsem] já“ v jeden celek אִם-טוֹב-אֲנִי a ten je potom gramaticky považován za jedno slovo. Má pak jen jeden přízvuk, a to na posledním slově. Předchozí slova přízvuk ztrácejí a dlouhé samohlásky se v nich zkracují. Např. slova אֶת-קוֹלִי ('ét qôlî) „můj hlas“ je možno spojit takto: אֶת-קוֹלִי ('et-qôlî). Všimněme si, že první slovo ztrácí přízvuk, čímž se stává uzavřenou nepřízvučnou slabikou, která podle definice v kap. 2 musí mít krátkou samohlásku. Tak se ze cērê stává s^ogôl.

Definice: Maqqēf je krátká vodorovná čárka spojující několik slov v jedno. Přitom si pouze poslední slovo ponechává svůj přízvuk.

^{5.7} Samohlásky se umísťuje v koncovém ך.

^{5.8} Zdvojená hláska (silné dāgēš kap. 8.2).

7. QĀMEC ḤĀṬĪF

Znak τ se někdy čte jako ā (qāmec), jindy jako krátké o (qāmec ḥāṭīf). Rozličné čtení se řídí tímto pravidlem: vyskytuje-li se samohláskové znaménko τ v zavřené nepřízvučné slabice, je nutno ho číst jako krátké „o“, ale ve slabice otevřené nebo zavřené přízvučné se tento znak musí číst jako dlouhé „ā“¹.

Příklady:

1. **וַיִּקְרָא** (wajjāqom). Toto slovo má přízvuk mil'êl, a proto znaménko τ v otevřené slabice τ se čte ā, ale v uzavřené **קָרָא** se musí číst jako o. Podobně **וַתָּאָנֹס** (wattānos). Ale ve slově **לְבָבָא** je τ sice v zavřené slabice, ale ta je přízvučná, proto se slovo musí číst lēvāv.

2. **חֹכְמָה** (ḥoch-mā^h). Toto slovo má přízvuk na poslední slabice. Slabika **חֹכְ** je tedy zavřená i nepřízvučná, takže se v ní znaménko τ čte jako o. Totéž znaménko τ se ovšem v poslední otevřené slabice čte jako ā.

Poznámka: Tento typ podstatného jména (**חֹכְמָה** znamená „moudrost“) se snadno odliší od slovesa **הָיָה חֹכְמָה** „byla moudrá“, které má v první slabice meteg. Ten naznačuje ukončení první slabiky slova (působí totiž odmlku, viz kap.3) už za prvním τ , slabika je proto otevřená a celé slovo se musí číst ḥā-ch³mā. Podobně **אֹכְלָהּ** (‘ochlā^h) „pokrm“ oproti **אֲכָלָהּ** (‘āchlā^h) „[ona] jedla“.

3. **חֲנֻנִי** má v prvním **ח** zdvojovací tečku (silné dāgēš, viz kap. 8), plně psáno by mělo být **חֲנֻנִי** (ḥonnēnī). Znaménko τ je tedy v zavřené nepřízvučné slabice, a proto se čte o. Ale ve slově **לְמִמָּה** (**לְמִמָּה**) je τ pod přízvukem, proto je nutno ho číst jako ā.

Upozornění: Slovo **בָּתִּים** „domy“ se vyskytuje i ve tvaru **בַּתִּים**, což by ukázalo, že se četlo bātīm a ne bottīm.

4. **כּוֹל-אִישׁ** (kol iš) má maqqēf za **כּוֹל**, což tuto slabiku činí *uzavřenou nepřízvučnou* (viz předchozí kapitola), a proto se τ čte jako o².

¹ Také v otevřené slabice: a) před ḥāṭēf qāmec, jako u **לֹחֲלִי** (lo-ḥ^o lī) „nemoci, chorobě“, kde τ se čte „o“ změnou původního znělého š³wā¹ u τ vlivem τ : (viz pozn. 2 v kap. 5 a kap. 17.1d), b) před jiným qāmec ḥāṭīf (první má meteg), na něž se ḥāṭēf qāmec změnilo – srov. vysvětl. 44.3 a 4, c) před qāmec u **קֹדְשִׁים** (qo-dā-šīm) – viz vysvětl. 44.4.

² Bez maqqēf je **כָּל** „všichni, každý, celý“. Slabika spojená pomocí maqqēf ztrácí přízvuk a zavírá se, takže její samohláska se redukuje z ḥōlem (ō) na qāmec ḥāṭīf (°), viz kap. 6.

Závěr: Samohláskové znaménko ַ je qāmec (ā) v otevřené nebo přízvučné slabice. Ve slabice zavřené a zároveň nepřízvučné jde o qāmec ḥāṭūf (o).

Čtěte a přepište:

וַיִּמַּת עֲרֻמָּה אִמְרָנָא חֲכַמְתּוֹ דְּבִרְדָּךְ קְדָקְדָא שְׁמַרְתִּי בְקָר עֲנִיךְ
 שְׁמַרְתָּם שְׁמַעוּ יִרְבְּעוּ מִתְנַיִם נַפְלָה כְּדָרְלָעֲמָר דְּמָךְ לִילָה גְדָלָךְ
 מְרִים יִכְתַּב־שָׁם אֲזַנְיָהֶם יִבְרְכוּ מִדְּבַר לְרֵאוּבֵנִי כְּתַפְשָׁכֶם רַעַב
 גְּפָרִית כָּל־הָאָרֶץ שְׁמַר־לִי פְרִים כְּתַנּוֹת הַחֲכָם

8. DĀGĒŠ

דָּגֵשׁ (dāgēš), česky „probodávající“, je tečka uprostřed písmena. Je dvojití: slabé¹ (lat. *lene*) a silné (lat. *forte*).

(1)

Slabé dāgēš

Existuje šest písmen, která mají dvojití výslovnost (raženou a třenou). Ta se v písmu rozlišuje tečkou uvnitř písmena. Jedná se o souhlásky: בגדכפת (psány bez tečky se přepisují: v g d ch f t) a בגדכפת (s tečkou se přepisují: b g d k p t). Těchto šest znaků bez tečky se vyslovuje měkce, jde o třené souhlásky. Je-li do nich vložena tečka, vyslovují se tvrdě jako souhlásky ražené. Uvedené teče se říká slabé dāgēš. Mnemotechnický název pro skupinu těchto písmen je: כַּפַּת בְּגַד (b^ogad k^ofat). Zde je několik příkladů:

ב	doufal	(bāṭaḥ) בָּטַח	on pohřbí	(jīqbōr) יִקְבֹּר
ב	bude doufat	(jivṭaḥ) יִבְטַח	pohřbil	(qāvar) קָבַר
ד	jih	(dārôm) דָּרוֹם	ospravedlnil	(hicdīk) הִצְדִּיק
ד	a jih	(w ^o dārôm) וְדָרוֹם	byl spravedlivý	(cādak) צָדַק

^{7.3} Slova, která mají přízvuk mil'êl (tj. na předposlední slabice, viz kap. 4), budou značena šipkou nad přízvučnou slabikou. Slova, nad nimiž *není* šipka, mají přízvuk milra' (na poslední slabice).

^{8.1} Slabé dāgēš je opakem silného dāgēš, které znamená zdvojení písmena.

פ פ	byl plodný a bude plodný	(pārā ^h) פָּרָה (úfārā ^h) וּפָרָה	bude počítat počítal	(jispōr) יִסְפֹּר (sāfar) סִפֵּר
ג ג	loupil bude loupit	(gāzal) גָּזַל (jigzōl) יִגְזֹל	tlouci tloukl	(lingōf) לִנְגַף (nāgaf) נָגַף
כ כ	každý a každý	(kōl) כָּל (v ^o chōl) וְכָל	budu vzpomínat vzpomenul	(‘ezkōr) אֶזְכֹּר (zāchar) זָכַר
ת ת	pověsil a pověsí	(tālā ^h) תָּלָה (w ^o tālā ^h) וּתָלָה	zpečetít zpečetíl	(laḥtōm) לַחֲתַם (ḥāṭam) חָתַם

Slabé dāgēš se tedy píše do souhlásek b^ogad k^ofat jen když jimi začíná slabika a bezprostředně je ve výslovnosti *nepředchází* samohláska (ani znělé či složené š^owā^o). Jinak zde slabé dāgēš není². Výjimkou jsou např. tvary מַלְכֵי (mal-chê), viz pozn. 4 v kap. 44, שִׁפְתֵי (sif-tê) a רִידְפֵי (rid-fû), viz vysvětl. 40.1 – pozn. překl.

(2)

Silné dāgēš

značí, že hláska je z nějakého důvodu zdvojená. Tak např.: קִטְטֵל = קִטְטֵל, הִשְׁשֵׁר = הִשְׁשֵׁר, מִשְׁשֵׁר = מִשְׁשֵׁר. Silné dāgēš se může objevit v každém písmenu, kromě laryngál (אהחה) a písmena ר, které se často pro svou podobnost k laryngálám přidává. Těchto pět písmen nelze zdvojit kvůli výslovnosti.

Nejčastějšími důvody zdvojení souhlásky uprostřed slova jsou:

a) *kompenzující dāgēš* (lat. dāgēš forte compensativum). Zastupuje souhlásku, většinou to bývá נ.

Příklad: מִן זֶּנֶן znamená z, ze, od. Chci-li tedy říci „od Saula“, mohu místo dvou slov מִן שְׂאוּל (min šā’ûl) říci pouze jedno: מִשְׁשְׂאוּל (miššā’ûl). Všimněme si, že místo očekávaného מִנְשְׂאוּל se נ mezi dvěma samohláskami, z nichž každá má svou souhlásku, asimilovalo k následující souhlásce, a namísto

² Vysvětlivka překladatele: Slabé dāgēš se píše i do posledního písmena slova končícího dvěma souhláskami, které obě mají š^owā^o – první němé, druhé znělé (srov. kap. 5.1d); toto znělé š^owā^o podle autora *netvoří* novou slabiku (srov. vysvětl. 5.3, 5.6 a kap. 5.1c). Na začátku slova po rozlučovacím akcentu (viz dodatek 1) nebo po dvojhláskách v pozn. ke kap. 11 se slabé dāgēš píše – viz též vysvětlivku 38.5.

zdvojeného $\Psi\Psi$ je psáno pouze jedno Ψ se silným dāgēš uprostřed (srov. změnu předpony in- u slov začínajících souhláskou l, m nebo r);

b) *charakterizující dāgēš* (lat. dāgēš forte characteristicum). V tzv. intenzivních kmenech neboli slovesných rodech pi'el a pu'al, stejně jako v reflexivním kmeni hitpa'el (kap. 51) dochází k charakteristickému zdvojení prostřední souhlásky. Příklad: od základního kmene $\Psi\Psi$ (bāqaš) se vytvoří pi'el $\Psi\Psi$ (biqqēš), který má charakterizující dāgēš v písmenu Ψ ;

c) *libozvučné dāgēš* (lat. dāgēš forte euphonicum). Někdy je slovo zdvojeno z důvodu snadnější či plynulejší výslovnosti – např. u $\Psi\Psi$ „pojd, přece“.

Poznámky:

1. V případě, že např. již zmíněná předložka $\Psi\Psi$ předchází slovo začínající souhláskou z b'gaḏ k'fat, bude v ní mít dāgēš dvojí funkci. Jednak to bude normální slabé dāgēš, poukazující na raženou výslovnost souhlásky, a zároveň bude znamenat kompenzující dāgēš, zdvojující souhlásku náhradou za asimilované Ψ .

2. Jindy zase, začíná-li slovo po předložce $\Psi\Psi$ laryngálou nebo písmenem Ψ , které nelze zdvojit, prodlužuje se předcházející samohláska – ḥîreq se mění v cêrê (první slabika, která by normálně byla zavřená zdvojením následující souhlásky, bude otevřená, a ta má obvykle – srov. kap. 2 – dlouhou samohlásku). Např.: „od muže“ se řekne $\Psi\Psi$ (z původního $\Psi\Psi$), „od zlého“ zase $\Psi\Psi$ (z původního $\Psi\Psi$).

Závěr: Dāgēš je tečka uvnitř písmene. Rozlišuje se:

1. slabé dāgēš, které se píše ve skupině souhlásek b'gaḏ kefat, přičemž naznačuje, že se tyto souhlásky vyslovují raženě;
2. silné dāgēš, které zdvojuje všechny souhlásky kromě laryngál a Ψ .

9. MAPPÎQ

Je-li písmeno Ψ na konci slabiky bez samohlásky, např. ve slově $\Psi\Psi$ (mā^h), je většinou němé – jde o samohláskové písmeno (srov. kap. 1). Jsou však případy, kdy je třeba takové Ψ vyslovit jako souhlásku (české neznělé „h“). V tom případě se v Ψ píše tečka, zvaná $\Psi\Psi$ (mappîq), česky „vynášející“.

Např.: $\Psi\Psi$ (sûs) znamená „kůň“. „Klisna“ je $\Psi\Psi$ (sûsā^h). Avšak „její kůň“ se musí napsat $\Psi\Psi$ a vyslovit (sûsā^h). Podobně i ve slovese $\Psi\Psi$ (gāvah) „byl vysoký“ je třeba „h“ vyslovit.

Poznámka: Jestliže hlásky א a ל tvoří s tzv. heterogenní samohláskou dvojhlásku (tj. י -, י ט , י , י a ל -, ל ט , ל .., ל ., ל ט , ל . – srov. kap. B a C), ponechávají si svou souhláskovou povahu a vyslovují se, jako např.: דַּי (daj), קָנִי (qānáj), קָו (qaw), גֹּי (gôj), פִּי (pîw). U זֶה (ze^h) je ה němé¹ – pozn. překl.

12. LARYNGÁLY

Laryngály אָהָע mají mnoho zvláštností:

1. Nepřipouštějí silné dāgēš (viz kap. 8.2), místo toho se náhradně prodlouží předcházející samohláska. z מֶן אָרָם vznikne מֶן אָרָם ¹.

2. Mají zálibu v samohlásce אָהָע , která bývá pod nimi a někdy i před nimi. Např. podstatné jméno מֶלֶךְ „král“ je segolatum, tj. podstatné jméno, které má v obou slabikách s³gól (viz kap. 44), ale זָבַח „obět“, které patří do stejné skupiny, avšak končí laryngálou, se nenapíše זָבַח , protože laryngála ח „vyžaduje“ אָהָע . Podobně נָעַר „chlapec“ místo נָעַר .

3. Laryngály nepřijímají jednoduché š³wa, ale složené (kap. 5.2). Tak např. plurál od יָשָׁר „přímý“ je יָשָׁרִים , ale plurál podobného slova začínajícího laryngálou – חָכָם „moudrý“ – bude חָכְמַיִם a nikoli חָכְמַיִם , jak by se mohlo očekávat.

4. סוּם „kůň“ je podstatné jméno, kde je mezi dvěma souhláskami šureq. Podobné slovo „vítř“ se nepíše רוּח , ale רוּחַ (rúah), protože se před laryngálou v koncové přízvučné slabice ozve po dlouhé samohlásce אָהָע , kterému se říká *vplížené* אָהָע (lat. furtivum). Stejně infinitiv od שָׁמַע „slyšel“ je $\text{שָׁמַעַ$ (š³mōa’).

Závěr: K laryngálám se řadí tyto souhlásky: אָהָע . Často se k nim ještě přidává (ač není laryngálou) ר , neboť má podobné vlastnosti.

1. Nepřipouštějí silné dāgēš, protože je nelze zdvojit. Místo toho se prodlouží předcházející samohláska.

2. Mají zálibu v samohlásce אָהָע .

3. Píše se pod nimi složené š³wā místo jednoduchého.

4. Po přízvučné slabice s dlouhou samohláskou se pod ně vplíží אָהָע .

^{11.1} Vysvětlivka překladatele: (^h) však prodlužuje samohlásku, takže výslovnost e^h je ê.

^{12.1} Podobně u písmena ר (pozn. 2 v kap. 8).

13. AKCENTY

První dva verše hebrejské Bible se píší takto:

1 בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ :
2 וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ וַחֲשָׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם

Nehledě na samohlásky, má zde každé slovo nad sebou nebo pod sebou nějaké znaménko. Tato znaménka se nazývají akcenty a slouží:

1. k vyznačení přízvuchné slabiky při četbě nebo zpěvu. V prvních třech slovech prvního verše je přízvuk na poslední slabice (milra') – viz kap. 4, ale u slova **וְהָאָרֶץ** a **הַשָּׁמַיִם** je přízvuk na předposlední slabice (mil'êl)¹;

2. jako interpunkční znaménka k označení logických částí (např. poloviny a konce) verše. Z tohoto hlediska se dělí do dvou skupin, přičemž znaménka první skupiny vyjadřují přerušeni, druhé pokračování². Dva nejvýznamnější rozlučovaci akcenty jsou:

a) akcent na konci verše se jmenuje **סִלּוּק** (sillûq) „konec“. Je to krátká svislá čárka pod souhláskou. (Pozor na podobnost se znaménkem meteg! Sillûq se ovšem může vyskytovat *pouze* na konci verše pod přízvuchnou slabikou.) Slovo s tímto akcentem je tedy vždy poslední ve verši a za ním následuje **סוֹף פְּסוּק** (sôf pāsûq) „konec verše“, což je znaménko podobající se naší dvojtečce (:), které slouží jako tečka za větou;

b) znaménko **אַתְנַחַּ** ('atnāḥ) „oddech“ a označuje logický konec první poloviny verše;

3. jako noty s významem hudebním, kdy označují klesání a stoupání melodie.

Upozornění: Sillûq a meteg se mohou vyskytovat pohromadě, jako např. ve slově **מִהָאָדָם**. Meteg se však nikdy nevyskytne pod přízvuchnou slabikou a sillûq zase nemůže být mimo poslední slovo verše.

Závěr: Přízvuky označují: 1. přízvuchnou slabiku, 2. interpunkci a 3. noty s hudebním významem.

¹ V mluvnících se všechny akcenty běžně označují šipkou nad přízvuchnou slabikou. Jelikož většina slov má přízvuk milra', označují se jen slova s přízvukem mil'êl.

² Obvykle se jim říká *rozlučovaci* a *slučovací* akcenty. Úplný seznam akcentů je na konci knihy v dodatku 2.

14. PAUZA

Běžná mluva má tendenci prodloužit slabiku označenou znaménkem sillûq nebo 'atnâḥ, popř. jiným rozlučovacím akcentem (viz předch. kap.). Tomuto jevu se říká, že slovo je v pauze. Např. „voda“ se řekne מַיִם, ale v pauze se píše מִיִּם nebo מֵיִם. Vidíme, že se paṭaḥ změnilo v qāmeç. Podobně např. שָׁמַר „střežil“ se změní na שָׁמַרְ אוֹ שָׁמַרְ. O tvarech v pauze se více dovíme v kap. 64.

15. K^oTĪV A Q^oRÊ

Jednou ze zajímavostí hebrejsky tištěných Biblí je, že opravy chyb zjištěných v textu jsou provedeny na okraji stránky nebo v poznámkách pod čarou, ale nikdy ne v textu samotném. Tak je tomu i u chyb naprosto zjevných. Odpor k jakýmkoli změnám přímo v textu má důvod ve zcela zvláštní úctě k Písmu svatému, a je to zároveň obrana proti manipulaci s ním.

Klasický případ je známé místo Jer 42, 6. Tam čteme nesmyslné slovo אֲנִיִּי. Chyba vznikla nesprávným zápisem osobního zájmena „my“ אֲנַחְנוּ. Ačkoli se jedná o zjevný omyl, opisovači slovo אֲנִי místo אֲנַחְנוּ v textu ponechali a čtenář, pokud chce číst správně, musí pohlédnout na okraj stránky či do poznámky pod čarou, kde je vytištěn správný tvar. Místo כְּתִיב (k^otîv), česky: „toho, co je psáno“, je „nutno číst“, hebrejsky קִרְיָ (q^orê), něco jiného, totiž v poznámce opravený text. Odtud název tohoto jevu. Když se později zavedla znaménka samohlásek, psala se znaménka správného slova do chybného slova uvnitř textu; v našem případě se pod chybné souhlásky zapsala znaménka אִ : - אֵ, takže vzniklo ono nesmyslné slovo אֲנִיִּי.

Podobně slova s hrubým a vulgárním významem bývají takto v q^orê nahrazována přijatelnějšími a v k^otîv jsou doplněna znaménka, která by patřila do q^orê.

Existují dva zvláštní případy tzv. *stálého* q^orê (lat. q^orê perpetuum).

1. *Boží jméno* se v textu vyjadřuje tetragramem יהוה. Toto jméno bylo tak posvátné, že se prakticky neříkalo a q^orê k němu bylo אֲדֹנָי ('^adōnāy)¹, což znamená „Pán“. Pro častý výskyt slova je běžným zvykem v tištěných heb-

אֲדֹנָי

^{15.1} V kumránských svitcích Izaiáše se q^orê Božího jména obvykle píše nad k^otîv, čili יהוה. Tento způsob nahrazování je raný, z období, kdy se začínala používat samohlásková znaménka.

rejských Biblich v tomto případě q^orê neuvádět a jen v k^otĭv označit, jaké samohlásky q^orê má. Nepoučený čtenář by tak ovšem mohl být v pokušení číst neexistující slovo **הַיְהוָה**² (j^ohōvā^h)³.

2. *Ženské osobní zájmeno singuláru* **היא** (hí') „ona“ se v Tóře někdy píše (jako k^otĭv) **היא**. Tento tvar snad vznikl záměnou ženského a mužského rodu tohoto zájmena⁴; **הוא** (hú') je česky „on“. Je však třeba toto slovo číst **היא**.

Poznámka: V liturgickém textu užívaném v synagogální bohoslužbě jsou chybná slova – tedy k^otĭv – v textu rovněž ponechána, ale nikde není napsána oprava – q^orê. Očekává se, že čtenář je v Bibli zběhlý, a že je sám schopen rozpoznat a správně přečíst chybný text; samohlásky vůbec nejsou značeny.

16. ČLEN

V hebrejštině neexistuje neurčitý člen (nějaký, jakýsi, jeden – viz česká cvičení 2.1, 2.3 a 31.6; žádný – u záporu – viz cv. 3.9).

1. Určitý člen zněl původně **הַ** (podobně jako arabské 'al). Po spojení s podstatným jménem vzniklo např. **הַמֶּלֶךְ** král, **ל** se asimilovalo k následující souhlásce, která se tím zdvojila – dostala silné dāgēš: **הַמֶּלֶךְ**. Před běžnou souhláskou je tedy členem **הַ**, s následným silným dāgēš.

2. Začíná-li slovo laryngálou (**אֵהוּע**) nebo **ר**, které nepřipouštějí silné dāgēš, mění se pod **הַ** samohláská:

a) před „slabými“ laryngálami (**אע**) a před **ר** vzniká **הַ** (pataḥ se prodloužilo v qāmece):

א	světlo	אֵוֶר	to světlo	הָאֵוֶר	člověk	אָדָם	ten člověk	הָאָדָם ¹
ע	oko	עֵינַי	to oko	הָעֵינַי	město	עִיר	to město	הָעִיר
ר	hlava	רֵאשׁ	ta hlava	הָרֵאשׁ	noha	רֵגֶל	ta noha	הָרֵגֶל

^{15.2} Složené š^owā', které bylo pod laryngálou **א** ve slově **אֵוֶר**, se přemění v jednoduché š^owā' pod **י** v k^otĭv **יְהוָה**.

^{15.3} Odtud nesprávné české Jehova.

^{15.4} Předtím, než se pro samohlásky začala používat samohlásková písmena (viz kap. 1), psalo se **הוא** i **היא** stejně: **הא**.

^{16.1} Meteg je ve druhé slabice před přízvukem (kap. 4).